

The human predicament and meaninglessness in the novel of Arun Joshi**'The Foreigner'****Mohan Sudhakar Mendhe**

Assistant Professor, NKS Model College, Karanja, Dist. Wardha

mohansmendhe@gmail.com, Mob No – 9325829850

Novels are usually related to social problems deeply rooted in society. It happens with all the novelist of India. It may be the novelist of pre-independence or post-independence era. Theme of human predicament and meaninglessness is a dominant one in all the novels of Arun Joshi. His novels depict the pen picture of urbanized and industrialized modern civilization with its dehumanizing impact on individual. Joshi's male characters lonely despairing separated not only from society but also from friends and relatives.

Sindi Oberoi is the protagonist of the novel, Indian orphan brought up in Kenya, is now studying in the United States. He finds himself an uprooted young man living in later half of the twentieth century who became separated from everyone. His loneliness uprooted in himself. It is not depending on geography or nationality. Possession delivers pain to him. His generalization based on his own experience during the course of his affair with Anna, 35 years old minor artist separated from her husband with whom she has his first sex experience. He gives her up for more attractive woman Kathy who when the infatuation is over, leaves him for her husband in order to preserve the sanctity of marriage. Sindi totally disregarded values of human relations, naturally leads obsession with detachment and non-involvement. He always asks a question to himself, when he returns to India after losing two meaningful relationships of his life. She was an American girl June, whom he loses to Babu, his best friend, because of his inability to return her love suitably. It is totally wonderful that he himself makes his life too difficult by too much of brooding introspection. According to him, marriage is more often a lust for possession than everything else. People, he believes get married just they buy new cars and gobble each other up.

Arun Joshi experiments with the medium of literature for studying man's predicament particularly in the light of motives responsible for his action on his psyche "My novels" says Joshi "are essentially attempts towards a better understanding of the world and of myself..... If did not write, I would use some other medium to carry on my exploration".

In the moment of extreme passion, he totally forgets his ideal of detachment. He doesn't want hurt to June. She has pretty and graceful like a cat, still lying beside him. She does not arouse him sexually, yet he wants to possess her. Her body shivers with passion, desire rises within him like a water behind a broken dam. He cries with lust for her. He enjoyed physical relations with her but when June expects a marriage with her proposal of marriage. He accepted to June that marital life was impossible for them.

June, is one of these rare persons who have capacity to forget themselves in somebody's trouble. She has such a complicated personality that she never soothes a person who left her, rather changes her choices. This is what she exactly does with two Indian students in the United States..... Sindi and his friend Babu. She likes a different people especially from Asia. To her, they are gentler and deeper than others. Babu is a person who can reach to any height for his love when June does not have any hope to get married to Sindi, she turns to Babu who physically seems to be fit for her. Babu is a kind of snob that he can do anything for June. He makes his decision fast, and never think of its result. Babu would not get what want in June. It is a fact only known to Sindi. June knows that she had married to a kid. Fed up with excessive dependence of Babu, June relaxes in the arms of Sindi.

ISSN

INTERNATIONAL
JOURNAL OF
ENGLISH
LANGUAGE
AND
LITERATURE

2395-2636 (Print); 2321-3108 (online)

Identity Crisis in the novels of Arun Joshi

Dr. Mohan Sudhakar Mendhe

Assistant Professor,

NKS Model College, Karanja (Gh) Dist. Wardha

mohansmendhe@gmail.com

Abstract

Arun Joshi deals with various fictional themes such as alienation, east-west encounter, human predicament and meaninglessness, existentialism. In his novels, the protagonist are always victims of their own identity though it may be Sindi Oberoi in 'The Foreigner', Billy in the strange case of Billy Biswas, Ratan Rathor in Apprentice, Som Bhaskar in The Last Lybrinth and Grand Master in The City and the River. All the protagonist of his novels wanders in the realm of their own identity. They are alienated from themselves, though they possess material wealth. Man struggled for his own existence throughout his life. He loses his self-importance as he always busy in gaining material accumulation. He loses harmony, peace of mind and satisfaction following the footsteps of personal benefits and own selfishness. It is rightly said by the famous poet Thomas Gray the paths of glory but leads to the grave. This is not a problem relating to the life of protagonists of Arun Joshi but it becomes a common phenomenon of our everybody's life. So, Arun Joshi focus light on this theme through his novels.

Key words: alienation, isolation, detachment, predicament, existence .

Arun Joshi is one of the Indo-English authors who gave new direction to his writing by travelling on the untrodden path. Man struggles throughout his life for identity. He strived his best to have a remarkable place in his life. Everyone has specific hereditary roots so firm from beginning. We pine for achieving special status, name and fame throughout our life. Arun Joshi's protagonist searches their status, but they are entangled in such an intricate web of their habits as it became impossible for them to get out from it. His novels are better attempt to understand the world and himself. Sometimes, it seems that his own experience of living abroad has been described by the writer.

It is day today's phenomenon that society is full of such issues. Literature is a mirror of society reflecting such issues. All the protagonist of Arun Joshi's novels are victims of such psychological,

social and cultural problems. They found themselves in the clutches of such unavoidable circumstances. Their life is full of misery and restlessness, doubts and hopeless longings, changing and divided thoughts as well as hunger of the body and a hunger of the soul. Though there was technical progress, rapid growth in technology and science, but materialistic views are still existing in then society and it was depicted by the writer. Alvin Toffler has spoken of the modern man "as the new nomad uninterested in putting down roots nowhere." (Toffler: 1970: 74-94). All the protagonist living life in isolation, alienation and deprived life. They were only fighters with their own destiny. All their dreams and visions are futile as they are infatuated by single dominating idea hovering in their mind. We feel sympathy and pity on their plight.

डॉ. आंबेडकर आणि पत्रकारिता**प्रा. वंदना ह. तागडे**

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल कॉलेज, कारंजा (धा.), जि. वर्धा

डॉ. आंबेडकर हे सर्व जगाला घटनातज्ञ, कायदेपंडीत, अर्थतज्ञ अशा अनेक अंगांनी परिचित आहे. हे पत्रकार देखील होते. पण पत्रकारसृष्टीने पत्रकार म्हणून डॉ. आंबेडकरांची देखील घेतलेली दिसून येत नाही. त्यांची पत्रकारिता ही वरपांगी, पोटभरू नव्हती तर त्यांच्यासमोर देशातील तमाम जनतेच्या प्रगतीची दृष्टी होती. हे त्यांचे महत्वाचे उद्दिष्ट होते. म्हणूनच त्यांच्या पत्रकारितेमध्ये राष्ट्रउधाराचा ठासून उल्लेख केलेला दिसून येतो. ही त्यांची राष्ट्रउधाराची तळमळ त्यांच्या लेखनातून दिसून येते.

डॉ. आंबेडकरांनी ४ वृत्तपत्रांना जन्म दिला. भारतातील तमाम पददलितांच्या समस्या, त्यांची अवस्था चव्हाटयावर आणण्याकरीता पत्रलेखन फार महत्वाचे आहे. म्हणूनच त्यांनी १९२० मध्ये 'मूकनायक', १९२७ मध्ये 'बहिष्कृत भारत', १९३० मध्ये 'जनता', १९५६ मध्ये 'प्रबुद्ध भारत', ही पाश्चिमे काढली. 'मूकनायक' व 'बहिष्कृत भारत' या पत्रांचे संपादन त्यांनी स्वतः केले, तर 'जनता' व 'प्रबुद्ध भारत' या पत्रांचे संपादन आपल्या सहकाऱ्यांकडून केले. बहिष्कृत भारताच्या संपादनात डॉ. आंबेडकरांनी अतिशय दक्षतेने लक्ष घातले. बारिक-सारिकोपेक्षा लक्ष दिले. यासंबंधी डॉ. आंबेडकर म्हणतात, 'बहिष्कृत भारताच्या संपादकास मदत करण्यासाठी दुसरा एखादा संपादक ठेवण्याइतपत पत्राची सांपत्तिक स्थिती नव्हती. तसेच स्वार्थ त्यागी असा दलितांमधील माणूस सुध्दा मिळाला नाही. बाहेरचा लोकांचाही पाठिंबा न मिळाल्यामुळे 'बहिष्कृत भारत' मधील बरेच लिखाण मला करावे लागले.' बाबासाहेब निस्वार्थ हेतूने आपले पत्रकारितेचे कार्य करित राहले.

बाबासाहेबांची पत्रकारिता जाणून घेण्यासाठी 'मूकनायक' व 'बहिष्कृत भारत' मधील पत्र त्यासाठी आधारभूत आहे. या पत्रांमधून बाबासाहेबांच्या पत्रकारितेचे संपूर्ण दर्शन घडते. 'काय करू आता धरुनिया भीड । निःशंक हे तोंड वाजविले ॥ नव्हे जगी कोणी मुकीयाचा जाण । सार्थक लज्जून नव्हे होत.' या ओळीने बाबासाहेबांनी 'मूकनायक' पत्राला सुरुवात केली. मुक्या असलेल्या समाजाला त्यांच्या या पत्राने बोलके केले. पाश्चिकांच्या पहिल्या अंकात डॉ. आंबेडकरांनी आपल्या पाश्चिकांचे सुबोध, सरळ, जोरदार व स्पष्ट भाषेत उद्देश स्पष्ट केले. ते म्हणतात 'हिंदूस्थान हा देश म्हणजे केवळ विषमतेचे माहेरघर आहे. हिंदू समाज हा मनोरा आहे व एक एक जात म्हणजे एक एक मजला आहे. पण या मनोच्यास शिडी नाही. एका मजल्यावरून दुसऱ्या मजल्यावर जाण्यास मार्ग नाही. ज्या मजल्यात ज्यांनी जन्मावे, त्यांनी त्याच मजल्यात मरवे. खालच्या मजल्यातील मनुष्य कितीही लायक असो त्याला वरच्या मजल्यात प्रवेश नाही. वरच्या मजल्यातील माणूस कितीही नालायक असो त्याला खालच्या मजल्यावर लोटण्याची कुणाचीही छाती नाही. युगानेयुगे चालत आलेले हास्य, दारिद्र्य ह्यापासून बहिष्कृत वर्गाची मुक्तता करण्यासाठी आकाशपाताळ एक केले पाहिजे.' त्या काळात वृत्तपत्राचे दोन उद्देश असल्याचे दिसते. एक स्वातंत्र्याच्या आंदोलनाला गती देणे आणि दुसरे म्हणजे समाजसुधारणा करणे. पण बाबासाहेबांची पत्रकारिता ही संपूर्ण मानवजातीच्या हितासाठी होती. वरवरची सुधारणा त्यांना मान्य नव्हती. मूकनायकच्या एका लेखात ते म्हणतात, 'भारत स्वतंत्र होण्यानेच सर्व कार्यभाग सांबाळ, असे नाही, भारत हे एक राष्ट्र बनले पाहिजे की, ज्यात प्रत्येक नागरिकाला धार्मिक, आर्थिक आणि राजकीय हक्क सारखे असून व्यक्तिविकासासाठी प्रत्येक नागरिकास वाव मिळेल. ते म्हणतात की, राजकीय स्वातंत्र्यासाठी प्रयत्न करणारे नेते दुसरीकडे या देशातील माणसाला माणसासारखी वागणूक द्यायला तयार नाही. तेव्हा माणसाला माणूसकीचे निसर्गदत्त हक्क मिळवून देण्याचा येथील लोकांना त्यांच्या हक्काची जाणीव करून देण्याचा प्रयत्न डॉ. आंबेडकरांनी आपल्या पत्रातून केला.

त्यांच्या लेखातून प्रचंड विद्वत्तेचे दर्शन घडते. त्यांचे लेख म्हणजे प्रचंड कोटीचे तत्त्वज्ञान होते. त्यांची पत्रकारिता आक्रमक पण तितकीच संयमी होती. ते म्हणतात, 'एखादी जात अवनत

ANALYSIS OF WATER QUALITY USING PHYSICO-CHEMICAL PARAMETERS OF DRINKING WATER OF KHAIRI DAM IN KARANJA GHADGE, WARDHA DISTRICT, MAHARASHTRA

G.B. Pethe¹, U.P. Meshram²

^{1,2}Department Of Chemistry, NKS Model College, Karanja Ghadge, Dist. Wardha (M.S.) India 442203.

ABSTRACT

This Paper deals with study of the Physico-chemical Parameters of Khairi dam water of Karanja Ghadge, Wardha and dam is also known as a KarNadiPrakalp. The analysis like physical and chemical parameters such as color, taste, odour, transparency, hydrogen ion concentration (pH), electrical Conductivity, total alkalinity, dissolved Oxygen, chloride, total hardness, total magnesium, total calcium, total dissolved solid, fluoride, iron, biochemical oxygen demand (hereafter BOD), chemical oxygen demand (hereafter COD) and dilution factor was carried out by using various standard methods reported in the literature. This study will be helpful for the society and government policies. The aim of this study was to investigate perceptions of drinking water quality.

Keywords: Physico-Chemical Parameters, Dam, Drinking Water, Khairi Dam, KARANJA GHADGE, Wardha, Maharashtra.

I. INTRODUCTION

In Ecosystem water is one of the important compound and it is essential natural resources for sustaining life and environment that we have always thought to be available in abundance and free gift of nature. The water for the consumption of human beings comes in different forms and from different sources. The numbers of problems worldwide related with the lack of clean and fresh water are well known, various diseases transmitted through unsafe water or human faeces [1]. The causal association between water quality and the occurrence of waterborne diseases has long been demonstrated [2-4]. Although the implementation of treated municipal water systems in the century year led to a great decrease in waterborne disease, the burden of infectious waterborne disease is still considerable and reported numbers of cases [5].

In test in alparasitic infections and diarrheal disease sc a used by water born e-bacteria and enter ic viruses have become a chief cause of malnutrition owing to the poor digestion of the food eaten by people sickened by water [6, 7]. Clearly, the consumption of pathogen-free water implies a less occurrence in the incidence of waterborne diseases, such as hepatitis A. Various types of water transferable diseases, in populations and this diseases are endemic, are due to the limited amount of water available for domestic use [8, 9].

Living all things are totally depend on water, it demand for cleans water increases continuously in line with world population growth. People in many areas of the world lack the fresh, drinkable water essential to their survival if they are proper, more secure and lowest water supplies are needed. Maintaining secure water supplies for drinking, industry and agriculture would be impossible without ground water the largest and most reliable of all fresh water resources water resources in many areas most drinking ground water. Water conditions are of great importance for drinking water supplies, agricultural irrigation waste disposal and other ecological issues [10,11]. A study of water quality conditions of Khairi dam of KARANJA GHADGE, Wardha was carried out to assess the risks to human health of KARANJA GHADGE population. The investigation was based on survey of dam and laboratory tests on water samples collected in the month of December 2021 obtained from sources.

Present work deals with the study of determination of many parameters of the water samples of Khairi dam fluctuation in Karanja Ghadge. Considerable research work has been done in literatures but the determination of then pollutants and other parameters of water samples of Khairi dam of KARANJA GHADGE, Wardha was still lacking. Therefore the present project work was carried out by selecting ten water samples of Khairi dam water of KARANJA GHADGE, Wardha. The objectives of present work to study the pollutants in water sample, study the pH values of water samples, to study the electrical conductance of water samples, to study alkalinity from water samples and to study C.O.D, BOD, DO and dilution factor from water samples.

Role of Linear Form of Equation of State in Five-Dimensional Cosmological Model

¹Ather Husain, ²S. W. Samdurkar, ³G. S. Khadekar, ⁴S. D. Tade

¹Assistant Professor, ²Assistant Professor, ³Professor, ⁴Associate Professor

¹Department of Mathematics

¹Narayanrao Kale Smruti Model College Karanja (Gh.), District: -Wardha, (M.S.) 442203, India

Abstract: In the present study, we have analyzed the Bianchi type five-dimensional model filled with an ideal fluid in linear form of EOS (i.e., inhomogeneous form) in the presence of bulk viscous fluid. We consider first assumption: the power law and second: the linear form of bulk viscous coefficient. We have investigated physical and kinematical parameters such as Hubble parameter (H), deceleration parameter (q), density (ρ), pressure (p), bulk viscosity coefficient (ξ) etc. Finally, we summarize with the discussion of cosmological perturbation of resultant model by plotting the graphs. The results obtained in this work are consistent with the recent observations.

Keywords: 5-D space-time, linear EoS, Bulk viscosity, Bianchi-I Cosmology.

1. INTRODUCTION

General Relativity is a theory of gravitation which help to construct mathematical models in cosmology and studies with large scale structure of the universe. As per today's scenario, it is noticed that our universe is much smaller at early stage of evolution and hence the study of cosmological model in 5D creates more interest in general relativity. A lot of scientists motivate to explore the idea of the universe in higher dimension. In the beginning Wesson [1,2] investigated some aspects of the cosmological model in 5D with variable mass theory and bimetric theory of relativity. Also, multidimensional cosmological models have studied by some authors [3-5]. In this new theory scientists have shown that gravitation and electromagnetism could be unified in a single geometrical structure. A cosmological model in higher dimension in which extra dimension contracts and shows consequence of cosmological evolution done by contraction of extra dimension studied by Chodos and Detweiler [6]. Extra dimensions give massive amount of entropy at the time of contraction process provides an alternative resolution to the flatness and horizon problems as compared to the usual inflationary scenario [7,8]. Various researchers [9-14] analyzed the cosmological models in higher dimension to study variety of matter field and put up the observations. Some scientists have shown that when the fifth dimension contracts or remains constants then there is an expansion of the four-dimensional space-time.

In cosmology one of the very important and difficult problem is the cosmological constant problem. Among the various solutions proposed by the authors, the simplest one is that the effective cosmological "constant" with variable dynamical degree of freedom which relax to its present value in an expanding universe [15-18]. Since the universe is old, the cosmological term Λ is then small at the present epoch. Then in this approach, the problem is to determine in which dependency of Λ upon R or t . In this regard, Chen and Wu [19] studied Λ varying as R^{-2} . A lot of researchers have in favor of the dependence $\Lambda \sim t^{-2}$. Kalligas et. al. [8] have investigated that if Λ varies as t^{-2} then there is no dimensional constant associated with Λ . Berman [20] who has discussed by assuming the hypothesis $\Lambda \sim t^{-2}$ by taking an additional term to the usual energy-momentum tensor, resulting in a variable Λ -type term. Carvalho, Lima and Waga [21] have observed that variable Λ -type models involve particle creation.

Nowadays many researchers get attracted towards viscosity mechanism (the study of the evolution of various cosmological models with fluid containing viscosity). In 1973 Murphy [22] studied an exactly soluble cosmological model of zero-curvature. Huang (1988) [23] investigated the Bianchi type-I model with bulk viscosity which can account for high entropy of the present universe. Bulk viscosity associated with the grand unified theory (phase transition) may lead to inflationary cosmology which is used to overcome several

जिल्हा उद्योग केन्द्राचे कार्य व भूमिका एक विश्लेषणात्मक अध्ययन

डॉ. महेन्द्र पांडुरंगजी गावंडे

सहयोगी प्राध्यापक

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल कॉलेज,

कारंजा (घाडगे) जि. वर्धा

मो. नं. ९०४९९३९४७९

Email- gawandemahendra9gmail.com

बीज शब्द : जिल्हा, उद्योग, सुविधा, लघुउद्योग, विकास, औद्योगिक, विकेंद्रीकरण, मदत

गोष्टवारा (सारांश) :

विकेंद्रिकरणाची भूमिका वास्तविकतेमध्ये आणण्याकरीता, २३ डिसेंबर १९७७ ला, नवीन औद्योगिक निती घोषित करून ग्रामीण, कुटीर, लघु व अतिलघु उद्योगांचा विकास करण्यासाठी जिल्हा उद्योग केन्द्र ही संस्था स्थापन करण्याचे ठरले व तसा निर्णय घेण्यात आला. १ मे १९७८ पासून जिल्हा उद्योग केन्द्राने आपले कार्य सुरू केले.

जिल्हा उद्योग केन्द्र नवीन उद्योग उभारण्यासाठी विविध सुविधा एकाच ठिकाणी उपलब्ध करून देणारी महत्वपूर्ण अशी संस्था आहे. लघु उद्योजक व कारागीर यांना सर्व सुविधा एकाच ठिकाणी मिळाव्या म्हणून उद्योग निदेशालय, वित्त निगम, औद्योगिक गुंतवणूक निगम, लघुउद्योग निगम, खादी व ग्रामोद्योग मंडळ, राज्य विद्युत मंडळ इत्यादी सोबत संबंध प्रस्थापित करते. जागा, पाणी, वीज, मिळवून देण्याकरिता मदत करणे, लघुउद्योगांच्या नोंदणी करणे, दुर्मिळ कच्चा माल, भाडेतत्वावर यंत्र सामुग्री मिळविण्याकरिता मदत करणे, सरकारी खरेदी व पुरवठा योजनेतून त्यांच्या उत्पादनाच्या विक्रीमध्ये, स्थानिक तसेच नैसर्गिक साधनसामुग्रीच्या उपलब्धतेनुसार छोटे उद्योग उभारण्यास उद्योजकांना सर्वतोपरी मदत करणे, उद्योजकता प्रशिक्षण शिबीर आयोजित करणे, वित्तीय सहाय्य उपलब्ध करून देणे इत्यादी कार्ये करते.

प्रस्तावना :

समतोल आर्थिक विकास करणे, औद्योगिक प्रगतीचा वाढता विकास दर निर्माण करणे, आजारी उद्योगाचा प्रश्न सोडविणे, नवीन प्रकल्पांना चालना देणे असे किती तरी कार्ये पारपाडणे आवश्यक आहे. ही सर्व कार्ये करत असतांना जर कोणती प्रमुख अडचण असेल, तर ती भांडवलाची आहे. नक्रसच्या मते, विकसित देशाचा काळजी पूर्वक अभ्यास केल्यास असे लक्षात येते की, विकासाच्या प्रक्रियेमध्ये सुप्त परंतु प्रमुख घटक

हा नेहमीच भांडवल निर्मिती असून, आर्थिक विकासाचे सर्व टप्पे वाढत्या भांडवल निर्मितीच्या सहाय्याने पूर्ण करणे शक्य झाले आहे.^१

आर्थिक विकासात भांडवल अर्धविकसित व विकशील प्रदेशामध्ये औद्योगिक प्रक्रिया गतिमान करण्याकरिता आवश्यक असले तरी, ते शासकीय सहभागाशिवाय शक्य नाही. शासन हे कार्य वित्त संस्थांच्या सहकार्याने पूर्ण करित असते.

स्वातंत्रोत्तर भारतामध्ये, देशाच्या संतुलीत नियोजनबद्ध विकासाच्या दृष्टीने, नैसर्गिक संसाधनच्या समायोजनाकरिता भारत सरकारने वर्ष १९४८ व १९५६ च्या औद्योगिक नितीवर आधारित, औद्योगिक विकासाचा मार्ग स्वीकारला. परंतु असंतुलन वाढतच गेले व औद्योगिकरणात केंद्रिकरण निर्माण झाले. वर्ष १९७७ मध्ये विकेंद्रिकरण व ग्रामीण विकासाला महत्व दिल्या गेले, त्यामुळे ही विकेंद्रिकरणाची भूमिका वास्तविकतेमध्ये नियोजनात आणण्याकरीता, २३ डिसेंबर १९७७ ला, नवीन औद्योगिक निती घोषित केल्या गेली.^२ या नितीनुसार ग्रामीण, कुटीर, लघु, व अतिलघु उद्योगांचा विकास करण्यासाठी आवश्यक सहाय्य व सुविधा उपलब्ध करण्याकरिता जिल्हा उद्योग केन्द्र ही संस्था स्थापन करण्याचे ठरले व तसा निर्णय घेण्यात आला.^३

वर्ष १९७८ मध्ये भारतात जिल्हा उद्योग केन्द्राच्या स्थापने नंतर, नवीन औद्योगिक वातावरण निर्माण होवून क्षेत्रीय असंतुलन दूर करण्यात सहाय्य झाले. कमीत कमी भांडवलात उद्योगाची स्थापना, क्षेत्रीय संसाधनाचा वापर शक्य झाला. तसेच रोजगार वृद्धी शहरी, आकर्षणाचा लोप, स्थानिक कौशल्याचा वापर झाला. जिल्हा उद्योग केन्द्र, उद्योगाच्या विकासाकरिता आर्थिक सर्वेक्षण, ऋण, विपणन, कच्चा माल, यंत्रसामुग्री, उपकरणे, संशोधन, विस्तार व प्रशिक्षण इत्यादी सोई-सुविधा उद्योजकांना उपलब्ध करून देते. त्यामुळे औद्योगिकरणाला गति मिळते व क्षेत्रीय असंतुलन दूर करून, संतुलीत औद्योगिक विकासाला चालना मिळते.

संतसाहित्याची व्यापकता व लोकमानस

प्रा.डॉ. गणेश भि. मोहोड

सहा. प्राध्यापक

वाणिज्य भाषा प्रमुख

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल महाविद्यालय, कारंजा (घा.) जि. वर्धा.

मोषवारा :-

मराठी माणसाच्या मनावर वारकरी संतांनी व त्यांच्या साहित्याने मोठे अधिराज्य गाजविले आहे व आजही गाजवत आहे. म्हणूनच अगदी तेराव्या शतकापासून तर आजच्या साहित्यात त्यांच्या ज्ञानाच्या एकवीसाव्या शतकापर्यंत सातशे सव्यासातशे वर्ष उलटून गेले तरीही त्यांच्या कार्याची, वाङ्मयाची व काव्याची जनमानसांच्या हृदयावर प्रचंड पकड असलेली दिसून येते. मराठी संत वाङ्मयाचा इतिहास हा महाराष्ट्राच्या सर्वांगीण इतिहासाचे एक प्रमुख अंग आहे. गेल्या 700-800 वर्षातील अर्वाचीन व मध्ययुगीन परंपरांना अनेक शतकांचा इतिहास आहे. सर्वसामान्य जनतेच्या धर्मभावनेला आध्यात्मिक अधिष्ठान मिळवून देण्याचे कार्य संतांनी केलेले आहे.

संत ज्ञानेश्वरांनी त्या दृष्टीनेच वारकरी पंथाची उभारणी केली. त्यांनी श्रेष्ठ व लोकाभिमुख असे तत्वज्ञान वारकरी संप्रदायाला दिले.

संतकृपा झाली | इमारत फळा आली ||1||

ज्ञानदेवे रचिला पाया | उभारिलें देवालया ||2||

पुढे हाच वसा इतरही संतांनी गिरवला आहे. 'तुका झालासे कळस' हा त्याचाच परिपाक आहे. पूर्वापार चालत आलेल्या भक्तिसंप्रदायाला विशिष्ट वळण लावून त्या पंथाला ज्ञानदेवांनी समाजाभिमुख केले. सगुण भक्तीला अद्वैत तत्वज्ञानाचे खंबीर अधिष्ठान प्राप्त करून दिले. जनमानसांची व लोकसंग्रहाची सांगड घालून दिली. त्याकरिता लोकभाषेचे 'माध्यम' संतांनी वापरले. वारकरी संतांच्या वाणीमध्ये मराठी भाषेच्या अभिमानाचा व प्रतिष्ठेचा हुंकार होता. 'म-हाटिचिये नगरी | ब्रम्हविद्येचा सुकाळु करी' अशी त्यांची भूमिका होती. स्वभाषेबद्दलची आत्मियता होती.

तसेच 'जें. जें भेटे भूत | तें तें मानिजे भगवंत' हे संतांच्या भक्तियोगाचे फलित होते. 'माणूस' हाच संतांच्या विचाराचा केंद्रबिंदू होता. 'रंजल्या गांजल्यांना आपुले करण्याची मनीषा होती. म्हणूनच लोकांच्या आश्रयामुळे संतांच्या काव्याला अधिक बहर आला'. विश्व हे मोहरे लावावे | अलौकिक न होआवे | जनांप्रति || याचे सदैव भान सर्वच संतांनी ठेवली.

बीजशब्द :- संत, वारकरी, संप्रदाय, इतिहास, मराठी, महाराष्ट्र, संतसाहित्य, लोकमानस, लोकभाषा, वाणी, संतपरंपरा, तत्वज्ञान, संतकवी, विशालदृष्टी, समाज, लोकाश्रय, निर्मिती फलीत, शतक.

प्रस्तावना :-

मराठी साहित्याच्या इतिहासामध्ये संत साहित्याला अतिशय महत्वाचे स्थान आहे. मराठी साहित्याच्या इतिहासाची पहिली पाच शतके संतांच्या साहित्याने म्हणजे मराठी संतकवींनी गाजविली आहेत. महाराष्ट्रातील संतपरंपरा, पंतपरंपरा व तंतपरंपरा या तिन्ही परंपरेतील ग्रंथकारांपैकी संत आणि संतपरंपरेतील कवींची किंवा ग्रंथकारांची संख्या ही अतिशय विपूल आहे. अतिशय मोठ्या प्रभावाने महाराष्ट्र गाजवित राहिले आहे. उदंड ग्रंथकर्तृत्वाने संतांनी महाराष्ट्राला व मराठी साहित्याला सुजलाम, सुफलाम करून सोडले. संतांचे व संतांविषयीचे साहित्य इतके विपूल व वैविध्यपूर्ण आहे की, आजही अभ्यासकांना त्या साहित्याचा पैलतिर दृष्टीपथास येत नाही. प्रत्येक अभ्यासक आपापल्या दृष्टीने त्याकडे

Feminism in Indian English literature

Dr. Mohan Sudhakar Mendhe

Assistant Professor NKS Model College, Karanja (Gh) Dist- Wardha
mohansmendhe@gmail.com Mob No - 9325829850

Abstract

Web of Feminism spread not only in India but also in every part of the country. Nature has delivered toughness and strength to men and women bestowed with beauty and tenderness. But it is observed that men tortured women in the name of being weak. It takes number of years to change this phenomenon. There are so many obstacles in the advancement of women such as psychological thinking, lack of education, tradition superstitions. Men and women are both interdependent on each other and men have no existence without women. Though, it is seen from the earlier period that women were tortured by men. But later on, period witnessed a lot change in the situation of women, though women lagging behind from the ages, but nowadays, advancement of women in every sphere of life can be seen clearly. Women have active participation in social, political, economic, cultural and in every sphere of life. Literature is always a mirror of society and Indian English literature was not far away in depicting the condition of women. It is not only women but men also depicted the worst situation of women in their literature which improves lifestyle of women and it is seen women are not lacking behind and have their own importance in modern world.

Keywords - Feminism - violence - generations - struggle - movement - literature

Introduction

The term derived from the Latin word 'femina' meaning woman and feminism always fights for social, economic, political and in all the spheres of life. It is necessary to have a proper place to women in the society. Feminism looks at women as equal counterparts in the field of life with their male companions. Women have their own problems dreams and needs. All these problems should be resolved properly. Feminism is a socio-political movement which advocates women's right which engulfed in patriarchy of social strata. It is seen from the ancient time that women suffered lot from the beginning. They have no place in social set up. Men for the field and women for the hearth, it is mind set up of males as the culture in the family was always in adherence to men. The question arises in our mind why should be such distinction in the society? When men and women have the similar emotions, heart and brain, why there are certain limitations for women only. Answer to these questions is very simple. If we study about Indian social order from the beginning, we came to know that women were tortured by and by the men. The condition of the women was worst for years and victimize for long duration. when we think about this. We understood the reasons behind all this. Most acknowledged reason behind this is psychological thinking of men, another one is illiteracy. Feminist writer focusses their attention towards the situation of women. Feminism is a belief that every woman should be treated in the same manner as men in all spheres of life, regardless of gender, caste, creed, religion, tradition or culture Indian English writers from pre- independence era reveals such woman related issues in their literature though it may be men or women and it remain same in post-independence and modern era also.

COMMUNICATIVE SKILLS IN ENGLISH

Dr. Mohan Sudhakar Mendhe
Assistant Professor
NKS Model College, Karanja (Gh)
Dist – Wardha
mohansmendhe@gmail.com
Mob No – 9325829850

Abstract :

Communicative skills play an important role in our day today life. In the advanced world of technology and science, students should know about all the essential skills which are very necessary for the all-round development. Communication skills are important in social, formal and personal life of everyone. Students from rural background lacking behind in fast changing modern and technological world. This skill polishes your personality in such way that shines on your face and also increases confidence level. Intonation, rhyme and rhythm, clarity of voice, vocal focus leads an important role in the process of communication. It is an effort to understand major parts relating to communication skill. So, it is need of hour to improve communication skill. Communication skill in English is not possible for students in rural areas as students' vocabulary is so poor. Grammar, Syntax, tenses, recitation of words and phrase and other communicative skills are necessary for proper development of any language. English, being a foreign tongue creates a lot of problems for Indian students. It is found that university students are not good in communication skills. One of the reasons is fear about this foreign tongue and another reason is lack of vocabulary. Though, it is primary reasons, but there are so many factors responsible for this. It is sincere efforts to know about this. The present study deeply thinks on this issue as to solve the problems face by a student living in rural areas and to suggest some remedies to heal the deficiency which weakened the students in rural areas.

Keywords : Formal communication, informal communication, personality, language, rural area students, all round development.

Discussion :

There are many aspects to shape our personality. If you have good communication skills, then surely your personality added with one more jewel. It is such an expression of our personality that create an impression on others. This skill is useful in professional and personal life also. It is very essential skill for students as it is useful to them on various occasions like interview, group discussion, making presentation, group discussion also. If you are good communication skills, then it became easy to convince your point of view. We can categories the skill in two parts, but before that there are some qualities that should a good communicator have to think about, these qualities are qualities relating to our psychological and physical conditions. Person is called as a good communicator only when he has full attention towards audience. You should be ready with your full knowledge; besides, your physical appearance is the most important thing. When you are psychologically and physically ready for communication, your looks and appearance is important. All these things enhance on total

THE RUBRICS

Journal of Interdisciplinary Studies
Volume 4 Issue 3 June 2022
www.therubrics.in

ISSN 2454-1974

Rabindranath Tagore as a Myth Maker

Dr. Mohan Sudhakar Mendhe

Assistant Professor, NKS Model College, Karanja (Gh)

Dist - Wardha

ABSTRACT

Rabindranath Tagore is one of the greatest poet, social reformer and freedom fighter of his generation. Most of the writings of Tagore were in Bengali. *Gitanjali* has written in Bengali first, latter on translated into English. He was praised for his writing throughout the world. He was awarded with Nobel prize for literature in 1932. He established a special type of school at Shanti Niketan. *Gitanjali* is one type of love poem about Almighty. He was a poet, writer, playwright, composer, philosopher, social reformer and painter. He reshaped Bengali literature. He was the first Indian who got Nobel prize for literature. Rabindranath Tagore symbolizes the true spirit of Indian thought through myths. Love of myth enlivened spirit of Indian culture. Traditions actually roots of our culture is in these myths. Legends, myth, folklore is a part of Indian culture. India divided under caste, creed, culture, religion, race, gender and traditions.

Keywords: *myths, symbols, Legends, folklore*

‘स्त्री भुणहत्या’ एक सामाजीक समस्या

डॉ. उल्हास रामजी राठोड

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल कॉलेज कारंजा(धा.), जि. वर्धा - ४४२२०३

पूर्वी भारतीय समाजात स्त्रीयांचा आदर केला जात होता. आणि तिचे स्थान पुरुशांच्या बरोबरीचे समजले जात होते. हिन्दू धर्मशास्त्रा नुसार स्त्री ही पुरुशाची अर्धांगिणी समजली जात होती. हिन्दु समाजात स्त्रीचा आदर केला जात होता. स्त्रीच्या रूपात ईश्वरी शक्तिचे प्रतिक म्हणून लक्ष्मी, सरस्वती, दुर्गा इत्यादीची पुजा केली जात होती. आपल्या देशाला ‘भारत माता’ म्हणून संबोधला जातो. त्याकाळी स्त्रीची अवस्था फार चांगली होती. स्त्रीला शक्तीमान, सुख-समृद्धीचे व संपत्तीचे प्रतीक मानल्या जात होते. माता, पत्नी व भगीणी म्हणून तिचा आदर केला जात होता.

सुरुवातीच्या काळात स्त्री-पुरुष विषमता नव्हती स्त्री-पुरुषांमध्ये बंधने नव्हती मानसीक व बौद्धिक दृष्ट्या स्त्री-पुरुषा पेशा कनिष्ठ मानले जात नव्हती. सर्वत्र स्त्रीला स्वातंत्र्य होते, तीला प्रतिष्ठा होती. सार्वजनिक ठिकाणी स्त्री भाग घेत होती असे इतिहासावरून स्पष्ट होते परंतु काळानुसार परिस्थितीमध्ये बदल होत गेला पुरुष प्रधान समाजामध्ये स्त्रीयांना अनेक बंधने घालण्यात आली, स्त्रीला शिक्षणापासून वंचित ठेवण्यात आले, विवाह करिता जोडीदार निवडण्याचे अधिकार नाकारण्यात आले. धार्मिक आणि सामाजीक कामात सहभागी होण्यास अनेक बंधने घालण्यात आली.

ज्याप्रमाणे व्यक्तीचा दर्जा जातीच्या अधारावर निश्चित केला जात होता त्याचप्रमाणे स्त्रियांच्या अधारावर देखील विशमता पाळली जाते. भारतीय समाजात मुलगा जन्माला आल्यावर कुटुंबातील सर्व लोक पेढा वाटून आनंद व्यक्त करतात परंतु मुलगी जन्माला आल्यास विशेष आनंद होत नाही, उलट कुटुंबावरील ओझे समजले जाते ‘ती परक्याची धन आहे’ असे मानले जाते. हिन्दू धर्मात पितृव्रत फेडण्यासाठी वंशाचा दिवा, म्हातारपणची काठी म्हणून मुलगा जन्माला येणे आवश्यक मानले जाते सुशिक्षित आणि सुधारलेल्या समाजात मुलांना विशेष प्राधान्य दिल्या जाते.

गर्भजलाचेपरिक्षण करून लिंगाची ओळख करून घेतली जाते आणि स्त्री लिंग असल्यास गर्भपात केला जातो. कुटुंबामध्ये मुलगा व मुलगी असतील तर त्या ठिकाणी जन्म देणारे आई-वडीलच भेद करित असतात. मुलाला ताजे जेवण दिल्या जाते. त्याचे लाड करतात, त्याचे हट्ट पूरविले जाते. परंतु मुलीचे योग्य प्रकारे संगोपण केल्या जात नाही. मुली विशयी भेदभाव केला जातो. तिच्या शिक्षणाकडे दुर्लक्ष करून मुलगाच्या शिक्षणाकडे विशेष लक्ष देवून तो शिकुण मोठा झाला तर आपल्या कुटुंबाचे नाव होईल त्यामुळे मुली पेशा मुलाला अधिक महत्त्व दिल्या जाते. म्हणून भारतीय समाजात विशमता आडळून येते.

व्याख्या :- ‘प्रसुती पुर्व लिंगाची निदान करून स्त्री लिंग असल्यास जिची हत्या करणे म्हणजे स्त्री भुणहत्या होय’

२००१ च्या जनगणने नुसार १००० पुरुषा मागे स्त्रीयांचे प्रमाण ९३३ इतके होते. हे प्रमाण असेच कमी होत राहिले तर येत्या काळात प्रत्येक पुरुशाला स्त्री मिळणे कठिण होईल. मुलगा किंवा मुलगी होणे पूर्णतः पुरुशाच्या गुणसुत्रावर अवलंबून असते परंतु मुलगी झाल्याचे दोष स्त्रीला देत असतो. मुली आजही योग्य पध्दतीने आपले कुटुंब सांभाळीत आहे. सुशिक्षित मुलगी विवाह झाल्यावरही त्यांचा सांभाळ योग्य पध्दतीने करित आहे. याउलट व्यसनाच्या आहारी गेलेला मुलगा आई-वडीलांना आधार देत नाही. त्याचा परिणाम आई-वडीलांना भिक

कृषी मूल्य व व्यय आयोगाची कार्ये व परिणाम

डॉ. उल्हास रा. राठोड

समाजशास्त्र विभाग प्रमुख

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल कॉलेज कारंजा (धा.) जि. वर्धा

कृषी मूल्य व व्यय आयोगाची झालेली दुरावस्था व शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या यावरील उपाययोजना म्हणून भारतीय हरितक्रांतीचे प्रणेते एम. स्वामिनाथन यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोगाने अनेक शिफारशी केल्या. कृषी समस्येचा अभ्यास सप्टेंबर १८ नोव्हेंबर २००४ रोजी डॉ. एम. एस. स्वामिनाथन यांच्या अध्यक्षतेखाली कृषी मूल्य आयोगाची स्थापना आली. ऑक्टोबर २००६ मध्ये आयोगाने अहवाल सरकारला सादर केला.

त्या पंचवार्षिक योजनेच्या उत्तरार्धात म्हणजेच १९६१ साली भारतातील कृषी क्षेत्राचे अतिशय नुकसान झाले. त्यामुळे त्याची भरपाई करण्याकरिता शेतमालाच्या मूल्य धोरणासंबंधी १९६४ मध्ये 'झा' यांच्या अध्यक्षतेखाली अन्नधान्यांच्या किंमतीचा विचार करण्याकरिता अन्नधान्य किंमत समिती स्थापन करण्यात आली. या समितीने शिफारशीनुसार जानेवारी १९६५ मध्ये प्रो. दंतवाला यांच्या अध्यक्षतेखाली कृषी मूल्य आयोगाची स्थापना आली. आर्थिक वर्ष १९६५-६६ मध्ये दुष्काळ व चीन सोबत झालेल्या युद्धामुळे भारतीय कृषी मूल्ये कमजोर झाली होती. १९८५ पासून याच संस्थेला 'कृषीमूल्य व व्यय आयोग' म्हणून ओळखले जाऊ लागले. १९८५ पासून किमान समर्थन मूल्य निर्धारणात उत्पादन व्यय, मागणी पुरवठ्याची स्थिती, कृषी आदानाच्या बाबत, बाजार किंमती, उपभोक्ता व्ययावर परिणाम, आंतरराष्ट्रीय बाजार किंमती विचारात घेवून, त्यानुसार सरकारला मुख्य पिकांच्या किमान आधारभूत किंमती ठरविण्यास मदत करतो.

एप्रिल २०१५ मध्ये राज्य कृषी मूल्य आयोग स्थापन करणारे महाराष्ट्र हे दुसरे राज्य आहे. या आयोगातील तज्ञ व्यक्ती तसेच कृषी मूल्यासंबंधी जाणकार व्यक्तीची नियुक्ती करण्यात यावी असे नमुद असल्यामुळे चारही कृषी विद्यापीठांचे प्रमुख, कृषी खात्याचे सचिव व आयुक्त, प्रत्येकी एक सदस्य यांचा समावेश आहे.

कृषी मूल्य व व्यय आयोगाची कार्यकारणी म्हणजे सभापती, सचिव, एक कार्यालयीन सदस्य व इतर बिगर सदस्य, राज्याला जेव्हा हा अहवाल तयार करायचा असतो तेव्हा प्रत्येक राज्य एक शेतमाल किंमत समिती स्थापन करते. त्यामध्ये त्या राज्यातील कृषी विद्यापीठाच्या काही तज्ञांचा समावेश असतो.

राज्य स्तरावरील १८, रब्बी हंगामातील ६ व्यापारी पिकांचा समावेश आहे म्हणजेच सरकारद्वारे नियंत्रित किमान समर्थन मूल्य जाहीर होते. यात सात अनाज- धान, गहु, जौ, ज्वारी, बाजरा, चना, तुर, मूंग, उडद, मसूर. आठ तिलहनवर्गीय उत्पादन- मूंगफली, सोयाबीन, तिळ, कुसुम्भी, खुरसाणी, नारियल आणि इतर-कच्चा कापूस, कच्चा जुट, ऊस, इतरित तंबाखू

'कृषी मूल्य व व्यय आयोग' जिल्हास्तरावरील, राज्यस्तरावरील व देशाच्यास्तरावरील कृषी व्ययविचारात घेवून पुरवठा, भूमिचा खंड, कृषी प्रबंधन व्यय, एकूण उत्पादन व्यय, अधिक घरेलु संसाधनांचे मूल्य सरकारला किमान किंमतीची शिफारस करते. यामध्ये प्रति हेक्टर व प्रति क्विंटल व्यय आणि किंमत, विविध उत्पादन घटकांचा व्यय व त्यातील बदल, शेतमालाची बाजार किंमत व त्यातील बदल, किमान समर्थन विक्री होणाऱ्या वस्तु व त्यांच्या कडून खरेदी होणाऱ्या वस्तु व त्यातील परिवर्तन, मागणी व पुरवठ्या संबंधी माहिती, आंतरराष्ट्रीय बाजारातील किंमती व त्यातील बदल आणि